Lepidopterologiska anteckningar.

Av

J. Meves.

(Fortsättning från årg. 1914, sid. 38.)

Geometrae.

Nemoria (Jodis) lactearia, L., uppgives i »Nordens fjärilar» vara inom Sverige nordligast funnen i Västmanland; är av mig tagen i 7 enstaka exemplar vid Spånga, Svartsjö, Värmdö och Väddö.

Acidalia virgularia, HB., för vilken »Nordens fjärilar» såsom fångstorter i Sverige uppger endast Skåne, Blekinge, Småland, Gottland och Öland, har jag funnit på Värmdö och i Södertälje i nio exemplar.

Acid. deversaria, H. S., säges i »Nordens fjärilar» vara med säkerhet funnen endast i Uppland av LAMPA. Även jag har lyckats få två honor på Värmdö, nämligen den 4 juli 1897 och den 12 juli 1898.

Acid. aversata, L. Av denna allmänna art fick jag i juli 1913 bland andra två exemplar, ♂ och ♀, tillhörande huvudformen så till vida, att de äro mörkbandade, men företeende den olikheten, att grundfärgen icke är halmgul, utan grå.

Acid. incanata, L., förekom, ehuru sparsamt, vid Spånga, Rosersberg, Vaxholm och Södertälje.

Zonosoma pendularia, CL. En ♀, kläckt 1895 ur larv från Vaxholm, med grundfärgen något dragande till gult, saknar alla teckningar utom dels en svag antydan till de ringformiga diskfläckarna på alla vingarna ävensom dels de

svarta utkantspunkterna. Formen kunde benämnas *ab. inpictaria*.

Zonos. linearia, HB. Av denna art, som enligt »Nordens fjärilar» ej lär vara sällsynt bland bok i Skåne och Blekinge, erhölls den 21 juni 1885 en ♂ på Värmdö, ehuru i trakten ej funnos några bokar, men väl en enda annbok. Exemplaret mätte endast 22''' mellan vingspetsarne, varför det torde tillhöra *v. strabonaria,* ZELL.

Pellonia vibicaria, CL. En ♂ av huvudformen håller endast 25''' mellan vingspetsarna, och en ♂ av *v. strigata* däremot ända till 33'''. Flygtiden börjar åtminstone i Uppland och Dalsland redan i juni.

En ♂, tagen på Värmdö den 24 juni 1897, liknar i övrigt huvudformen, men visar den märkliga avvikelsen, att den mellersta röda tvärlinjen, som eljest går i en båge långt utanför diskfläcken, i stället går i rak linje tvärs över denna fläck (Ent. tidskr. *18:* 258, *20:* 221). Jag tillåter mig kalla den *ab. rectilinearia*.

Abraxas marginata, L. Spännvidden hos mina exemplar varierar mellan 19''' (en ♀) och 28''' (en ♂).

V. nigrofasciata, SCHÖY., som förr ej lärer vara anmärkt sydligare än Jämtland och Ångermanland (Ent. tidskr. *18:* 264), har jag från Hälsingland, Spånga och Värmdö.

V. pollutaria, HB., som uppgives såsom sällsynt, fick jag från Rosersberg, Vaxholm och Omberg.

Cabera pusaria, L., *v. rotundaria,* HW., som skiljer sig från huvudformen ej blott genom vingarnas bredare och mera rundade form och framvingarnes brett avrundade spets — vilken skillnad, ehuru endast relativ, likväl är mycket påfallande, när man har begge formerna framför sig — utan även genom teckningen, i det att mittlinjen och inre tvärlinjen på framvingen stå helt nära varandra och stundom sammanflyta till en något tjockare linje. Dock inträffar undantagsvis, att även hos huvudformen de två linierna närma sig varandra. *Rotundaria* förekom ej synnerligen sällsynt bland huvudformen på Värmdö; i övrigt togos två enstaka exemplar vid Rosersberg (Ent. tidskr. *7:* 104, *9:* 18, 52).

En ♀, fångad vid Vaxholm den 28 juni 1893, saknar varje spår av tvärlinjer på båda vingparen, vilka därjämte, ehuru

ej slitna, äro mycket tunnfjälliga; vingarnas form är lika den hos huvudformen. Torde kunna benämnas *ab. inornaria*.

Cabera exanthemata, SC. Spännvidd ända till 30'''.

En ♀ från Värmdö skiljer sig från huvudformen ganska påfallande genom en betydligt mörkare brunpunktering, varjämte dess teckningar på såväl fram- som bakvingarna endast bestå i två framträdande gulbruna tvärband, varav det inre är bredast och på framvingen synes hava uppkommit genom sammansmältning av inre tvärlinjen med mittlinjen. Även torde framvingarna vara något mer avrundade än huvudformens. Den synes sålunda på sätt och vis stå i samma förhållande till den sistnämnda som *v. rotundaria* till sin huvudform och förtjänar möjligen ett eget namn, *ab. bistriaria*.

Eugonia alniaria, L. Denna sällsynta mätare har jag, mest genom uppfödning av larver, lyckats erhålla från Spånga, Värmdö, Rådmansö (Ent. tidskr. 7: 104) och Väddö.

Eugonia erosaria, BKH., *v. tiliaria*, HB., erhölls så nordligt som Väddö år 1890, dock endast en ♂ (Ent. tidskr. 15:96).

Pericallia syringaria, L., har jag från Vedelsbäck i Skåne.

Angeronia prunaria, L., *v. sordiata*, FUESSLY, en ♂ funnen på Värmdö år 1896 bland huvudformen; likaså

ab. spångbergi, LPA, en ♂ på Värmdö 1897.

Rumia (Opisthograptis) luteolata, L. En ♀ mäter ända till 42''' mellan vingspetsarna, en ♂ blott 26'''.

Epione vespertaria, THNBG. En ♀, fångad på Värmdö, håller endast 20''', en ♂ från Vaxholm däremot 31'''.

Hybernia defoliaria, CL. Denna högst föränderliga art lyckades jag i oktober 1890 påträffa i stort antal i Haga slottspark vid Stockholm. Därvid iakttogs, att hannarna före skymningens inbrott höllo sig dolda vid marken, varemot honorna sutto på lövträdens kvistar. Hannarna flögo i skymningen blott omkring en timmas tid, vid mörkrets inträde voro de åter försvunna. — Ganska olika former fick jag här, av såväl hannar som honor. Av huvudformen erhöllos hanexemplar från rödaktigt gulbrun grundfärg med på framvingarna breda mörkbruna band vid inre tvärlinjen och yttre mellanfältet till ljusgul grundfärg med föga mörkare rostgula

band på framvingarna utmed de svarta tvärlinjerna, jämte öfvergångar dem emellan. Några exemplar av *ab. holmgreni*, LPA, voro bland fångsten.

En mellanform mellan den sistnämnda och huvudformen erhöll jag även; den är nästan lika starkt brunpudrad som *holmgreni*, men har på framvingarna tydliga svarta tvärlinjer och diskfläckar. Jag skulle vilja kalla den *ab. intermedia*.

En i motsatt riktning starkt avvikande form representeras av ett exemplar, vars grundfärg är vit med mycket svag gulaktig anstrykning där och var, utan brunpudring förutom vid framvingens yttersta framkant; framvingarnas mörka tvärband äro breda, gråsvarta, fyllande hela yttre och inre mellanfälten; bakkroppen har gulaktiga, smala tvärband på gråsvart botten. Jag föreslår namnet *ab. viduaria*.

Bland honor, vilka enligt beskrivningar skola hava den vinglösa kroppen vitgul och svartfläckig, fann jag sådana, som hade kroppen ovan svartbrun eller svartgrå med obetydliga ljusa teckningar; dessa torde böra hänföras till *ab. holmgreni* eller *ab. intermedia*. En annan åter var ovan övervägande vitaktig med endast en rad svarta, skarpt markerade teckningar mittpå ryggen och synes kunna vara maka till *ab. viduaria*.

En ♂ höll ända till 39''' i spännvidd, honorna visade i längd endast 7—11'''.

Phigalia pedaria, FAB., har erhållits vid Stockholm och Vaxholm samt på Värmdö, därav en ♀ så sent som den 2 maj. En ♀ håller ända till 14''' i längd.

Amphidasis betularius, L. Mina exemplar hava i spännvidd: ♂♂ 32—44''', ♀♀ 41—48'''.

En ♂ från Värmdö 1892, liten, endast 32''' mellan vingspetsarne, har framvingarna så starkt svartpudrade, att å deras inre hälft endast små fläckar, synnerligen vid bakkanten, förblivit ljusa. Även bakvingarne äro starkare mörkpudrade än vanligt samt förete en markerad svart, sammanhängande, vinkligt bruten, fin tvärlinje utanför diskfläcken. Den borde kunna benämnas *ab. nigricans*.

Boarmia roboraria, SCHIFF., förekom sällsynt på Värmdö.

Gnophos sordaria, THNBG. Av denna nordiska mätare har jag lyckats få 6 stycken vid Spånga, Rosersberg, Vax-

holm och Södertälje; de överensstämma fullständigt med exemplar från Karesuando i Lappland, äro möjligen något litet större, intill 35''' i spännvidd.

Ematurga (Fidonia) atomaria, L. Av denna mycket föränderliga art har jag en ♀ från Spånga av besynnerligt utseende. Grundfärgen är ljusgul, starkt pudrad med rostbrunt. Vingarna sakna andra mörkbruna teckningar än å framvingen ett mycket brett, snett utåt och bakåt riktat, nästan rakt tvärband nära roten, diskfläck, ävensom ett tvärband innanför våglinjen, avbrutet i fält 3, samt å bakvingen diskfläcken och ett band innanför våglinjen. Fransarna brunfläckiga. Spännvidden blott 22'''. Dock är att märka, att exemplaret kläckts i fångenskap. (Ent. tidskr. *11*, 141.)

Bupalus piniarius, L., och dess *aberration flavescens*, B. WHITE. I »Nordens fjärilar» liksom ock i LAMPA's »Förteckning över Skandinaviens och Finlands macrolepidoptera» omnämnes den sistnämnda såsom avseende endast hannar, men icke honor. Hannen beskrives i »Nordens fjärilar» sålunda: »Vingarne ofvan svarta med en stor, hvit, sällan gul (= *ab. flavescens*, B. WHITE) fläck i midten.» Honan däremot: »vingarna ockragula vanligen med ett par svarta tvärlinier och bredt svart spets å framvingarne, stundom mer lik hanens och då i midten mörkgrå i stället för ockragula». — Mig, som nästan lika ofta fångat honor »liknande» hannarne, d. v. s. av mörkbrun grundfärg med å framvingarna mörkgrå fläck i mitten, som honor med fläckarna ockragula, förefaller det däremot naturligast, att de sistnämnda hänföras till *flavescens* och endast de förra till huvudformen. Härigenom skulle celibatet för *flavescens* upphöra.

Halia wauaria, L. En ♀ från Spånga, den 6 augusti 1888, har alla vingar ovanligt starkt och grovt mörkpudrade; möjligen en övergång till *v. fuscaria*, THNBG, dock stående närmare huvudformen.

Halia (Phasiane) clathrata, L., *ab. cancellaria*. HB.: grundfärgen gulaktigt vit, de svartbruna teckningarna mycket fina, ej nätformiga; en ♀ fångades på Värmdö den 1 juli 1896 (Ent. tidskr. *18*: 62, *20*: 221).

En ♂, tagen av RUDOLPHI i Hälsingland den 24 juni (årtalet ej angivet), är helt sotsvart utan andra teckningar än

4 små vita fläckar eller punkter nära framvingens utkant samt 6 spridda dylika å bakvingen; fransarna svart- och vitfläckiga (Ent. Tidskr. *18:* 62, *20:* 221). Jag föreslår nu benämningen *ab. aethiopissa.*

Ortholitha limitata, Sc. Ytterst variabel, sällan flera exemplar fullt lika varandra. Grundfärgen skiftar från mörkbrun till ljusgul, framvingarna med eller utan en mångfald av vattrade linjer, mittfältet är stundom av grundens färg, stundom betydligt mörkare, med eller utan ljusare mitt, våglinjen tydlig eller försvunnen, utkantsfältet svart till ljusgult, med alla tänkbara övergångar mellan ytterligheterna, varför någon uppdelning i karakteristiska former svårligen torde ifrågakomma. Spännvidden är i allmänhet 26—33‴, en ljus ♀ från Kall i Jämtland mäter till och med blott 23‴.

Anaitis plagiata, L. Flygtiden uppgives vara juni—juli. Från Värmdö och Vaxholm har jag dock två exemplar tagna i slutet av augusti, ett exemplar från Svartsjö till och med så sent som den 3 september, under de olika åren 1886, 1893 och 1896, medan jag t. ex. år 1893 tog ett exemplar även den 25 juni. Detta synes möjligen tyda därpå, att fjäriln även hos oss har en andra generation. Höstfjärilarna äro mindre än de från sommaren, nämligen 30—32‴, medan de senare hålla 34—37‴ i spännvidd, åtminstone de i min samling befintliga. Någon olikhet i färgteckningen har jag däremot ej kunnat finna. I Berge's »Schmetterlingsbuch», 5:e upplagan, uppges flygtiden till juni - september, vilket ju icke utesluter möjligheten av två generationer, ehuru detta ej uttalas; i Hofmann's »Die Gross Schmetterlinge Europas», 1887, anges flygtiden visserligen till endast juni—juli, men i samma författares senare verk »Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas», 1893, sägs om *larven,* att den lefver i två generationer, nämligen i april och början av maj samt i juni och början av juli, vilket ju överensstämmer med min ovan uttalade förmodan om förhållandet hos oss.

Lobophora halterata, Hufn. Flygtiden uppgives vara maj-juni, men de av mig i Uppland fångade fem exemplaren flögo den 1—7 juli. Spännvidden går ända upp till 29‴.

Ab. rudolphii, Lpa. En ♂ fångade jag vid Rosersberg den 1 juli 1887.

Lobophora sexalisata, HB. Hos vissa av mina exemplar från Uppland går spännvidden ned ända till 17'''.

Cheimatobia brumata, L., och *boreata*, HB. Honorna till dessa två arter synas i litteraturen stundom kommit i villervalla, i det att åtminstone i BERGE's »Schmetterlingsbuch», 1876, i HOFMANN's »Die Gross-Schmetterlinge Europas», 1887, och i AURIVILLII »Nordens fjärilar» 1888—1891 de båda arterna tydligen förväxlats med varandra, när de större honorna med relativt långa vingstumpar hänförts till *brumata*, de mindre däremot med korta stumpar till *boreata*. Genom att tillvaratağa många exemplar av båda arterna, vad beträffar *boreata* de flesta in copula, och detta även med sådana hannar, hos vilka läget av ribban 4 uteslöt varje tvivel om arten, har jag med full visshet kunnat konstatera, att honor med långa vingstumpar tillhöra *boreata;* längden av densammas framvingar varierar nämligen mellan 5 och 6''', medan brumatas ej hade större längd än 2,5''', allt oberäknat de långa fransarna. I detta avseende hava mina undersökningar sålunda givit samma resultat som J. PEYRON's i dennes synnerligen förtjänstfulla, i Ent. tidskr. *18:* 81—94 intagna och med utmärkta avbildningar försedda uppsats »om våra *Cheimatobia*-arters utvecklingsstadier», samt hans artbeskrivningar i tidskriftens *19:* 49. Erinras bör, att hans resultat vunnits på annan väg än min, nämligen genom uppfödning av larver, varigenom rätta sakförhållandet ännu säkrare fastslagits.

Eucosmia certata, HÜB. Sommaren 1895 fann jag på berberisbuskar, å två skilda trakter av Värmdö, omkring ett sjuttiotal larver, vilka under dagens lopp städse voro en och en i krökt ställning väl gömda mellan två platt på varandra liggande, med silkestrådar så väl hopfästade blad, att ej ens kraftiga käppslag på kvistarne över uppspänt, upp- och nedvänt paraply — min vanliga metod för larvfångst — förmådde rubba dem ur läge. Jag examinerade visserligen larven såsom tillhörande ovannämnda art, men var dock något osäker, enär enligt »Nordens fjärilar» densamma inom Skandinavien blivit funnen endast i Färlöf i Skåne av kyrkoherden J. Andersson, första gången 1889 i maj och juni i två exemplar (Ent. tidskr. *11:* 84). Mycket glad blev jag därför, när

tidigt följande vår de många, ur i larvburarnas mossa gömda vinterpuppor kläckta fjärilarne ej lämnade rum för tvivel (Ent. tidskr. *17:* 300). Även de följande åren fann jag en mängd larver, som jag lyckades få kläckta (Ent. tidskr. *19:* 192). Ett enstaka exemplar, en ♀, fångade jag sedermera vid Södertälje den 23 april 1913. Flygtiden angives av AURIVILLIUS vara juni, och kunde därför misstänkas, att Södertäljeexemplaret möjligen tillhörde *Triphosa dubitata*, ST., som har den ena av sina flygtider i maj—juni och vars honor ju äro mindre lätta att skilja från *Euc. certata,* men dels de mycket skarpa diskfläckarne på alla vingars undersida, dels ock formen på framvingarnas yttre tvärlinje, varom mera här nedan, utvisa bestämt, att det är en *certata,* vars förekomst även i Södermanland således är konstaterad. För övrigt angives *certatas* flygtid i BERGE's »Schmetterlingsbuch» 1876 till maj, i HOFMANN's »Die Gross-Schmetterlinge Europas», 1887, däremot till juli, men i »Die Raupen der Gross-Schmetterlinge», 1893, förenar sistnämnda författare de stridiga uppgifterna sålunda: »Entwicklung im April und Mai; ausnahmsweise manchmal auch noch im Juli desselben Jahres». Om härmed avses en ny generation eller ett fördröjande av en del individs utveckling, säges icke. Emellertid giva mina larvfynd och larvernas förhållanden i fångenskap ingen anledning att förmoda två generationer hos oss; och torde våra sommarnätters korthet — larven är ju ett nattligt djur — i någon mån utgöra ett hinder för larvens snabba tillväxt.

Vid jämförelse mellan ovannämda två arter har jag såsom konstant trott mig finna, att *certatas* yttre tvärlinje är *mellan ribborna 1 b och 4 nästan rak och utan bågar. Dubitata* däremot har samma linje *på denna sträcka bestående av tämligen höga utåtstående bågar, en i varje fält.* Med aktgivande härpå torde det ej möta svårighet att åtskilja arterna från varandra, även om inga sidoklaffar eller klaffsäckar eller jämförelseexemplar stå till buds. Andra uppgivna kännetecken, såsom grundfärg, mer eller mindre tydliga teckningar på bakvingarna, tandningen av de senares bakkant, tvärlinjernas utfyllning m. m. torde, såsom väl relativa och dessutom underkastade variationer, ej alltid vara fullt pålitliga. Diskfläckarnas beskaffenhet på undersidan är visserligen en god karaktär,

men erfordrar gärna tillgång till båda arterna för jämförelse vid bestämningen.

Med avseende på mittfältets bredd visa mina exemplar rätt stora olikheter; hos det ena kan den nedanför mitten vara nära dubbelt så stor som hos det andra. Även dess färg varierar mellan ljust ockragult och i grått stötande gulbrunt, med alla nyanser dem emellan. Yttre mellanfältet visar även betydliga skiljaktigheter, såsom enfärgat ljust ockragult eller gulbrunt, enfärgat eller i yttre hälften mörkare, genomdraget av intill 4 enkla, bruna, vågiga tvärlinjer eller utan alla teckningar. Tvärlinjernas mörka ifyllning är stundom ganska svag, synnerligen i bakre hälften mot bakkanten, liknande den hos *dubitata*. Bakvingarnas teckningar äro vanligen mycket tydliga, men stundom lika matta som hos *dubitata*. — Spännvidden är 32—38'''.

Arten lär numera vara påträffad även vid Nacka, Södermanland, av D. LJUNGDAHL, enl. Ent. tidskr. *32:* 126.

Varieteten *simplonica,* WACK., med mörk grundfärg, förekommer även bland mina exemplar (Ent. tidskr. *20:* 222).

Eucosmia undulata, L. Spännvidden har jag funnit vara 26—32'''.

Lygris prunata, L. Spännvidd 30—38'''.

Ett och annat exemplar har det till formen för övrigt mycket variabla mittfältet vid ribban 1 b genomskuret av en ljus kanal, som sammanbinder yttre och inre mellanfälten.

Lygris testata, L. Fyra av mina exemplar, tagna en ♂ vid Svartsjö den 19 augusti 1886 samt 2 ♀♀, den ena från Rosersberg den 9 augusti 1887 och den andra från Värmdö den 8 augusti 1897, ävensom en ♂ kläckt efter larv tagen vid Väddö 1890, sakna all antydan av violgrått. Grundfärgen är i stället ljust ockragul, pudrad med rött. Den från Värmdö håller blott 24''' mellan vingspetsarne. Denna ganska avvikande form torde kunna kallas *ab. citrinata.*

En ♂ från Södertälje av den 21 augusti 1912 gör däremot ett ovanligt mörkt intryck genom stark brunpudring på såväl fram- som bakvingar, med undantag blott av en smal rödaktig strimma utefter framvingens framkant från basen till yttre tvärlinjen. Formen kunde möjligen benämnas *ab. fuscata.*

Lygris populata, L., *ab. musauraria*, FRR. En ♂ fångades vid Södertälje den 25 augusti 1913.

Cidaria ocellata, L. Inre mellanfältet saknar stundom alldeles de två fina svarta tvärlinjerna. — Spännvidd 16—25'''.

Cidaria cognata, THNBG = *simulata* HB. I »Nordens fjärilar» anföres såsom kännetecken för arten bland annat, att framvingarna vore något mörkare i rotfältet och mittfältet. Samma kännetecken uppges såväl i BERGE's »Schmetterlingsbuch» och i HOFMANN's »Die Gross-Schmetterlinge Europas». Bland de sju exemplar jag lyckats få vid Vaxholm, Spånga, Rosersberg, Svartsjö och Väddö finnas emellertid endast två ♂♂ från Vaxholm och Rosersberg, på vilka detta slår in, de övriga, 2 ♂♂ och 5 ♀♀, hava alla vingfälten lika ljusa, endast utkantsfältet är hos några förmörkat, särskilt mot vingspetsen. Möjligen avviker vår svenska form något från kontinentens, så att sagda färgförhållande icke är konstant för *arten?* Och är måhända i så fall THUNBERG's *cognata* den form, som hos oss synes vara den vanligare?

Cidaria juniperata L., *ab. divisa*, STRAND, med mittfältet afbrutet vid ribban 1 b. ♂ från Västergötland, ♀ från Värmland.

Cidaria taeniata, ST., förekom vid Rosersberg och Spånga 1887 och 1888, i juli och augusti.

Cidaria truncata, HUFN. Åtskilliga exemplar mäta endast 26''' mellan vingspetsarna. Av varieteterna äro

immanata, HAW., funnen vid Rosersberg, Svartsjö och Södertälje, samt

marmorata, HAW., vid Rådmansö, Rosersberg, Värmdö och Södertälje.

Cidaria firmata, HB., som i »Nordens fjärilar» uppgives såsom »mycket sällsynt; hittills endast funnen vid Kristiania (SIEBKE) och Stockholm (THEDENIUS)», har jag lyckats få på Värmdö den 24 augusti 1896 (Ent. tidskr. *18:* 62); det är en ♂, som från den eljest stundom förvillande lika *Cid. variata v. obeliscata* HB. lätt skiljes genom sina kamtandade antenner. Även J. PEYRON har år 1895 fått ett exemplar på Lidingön, och D. LJUNGDAHL fann 1908 arten vid Stockholm (Ent. tidskr. *32:* 126).

Cidaria munitata, HB. Intet av de 10 exemplar jag äger har rotfältet violettrött i likhet med mittfältet, såsom arten

beskrives i »Nordens fjärilar» och BERGE's »Schmetterlingsbuch» samt avbildas i HOFMANN's »Gross-Schmetterlinge Europas», utan har rotfältet af samma färg som det angränsande inre mellanfältet. Mina exemplar äro från Jämtland, Hälsingland och Värmland, ävensom ett från Island. Möjligen avviker vår nordliga form konstant från den i kontinentens bergstrakter vanliga?

Cidaria olivata, BKH. Denna sällsynta mätare, som i »Nordens fjärilar» säges nordligast vara tagen vid Stockholm, har jag fått så nordligt som Rådmansö d. 21 juli—1 augusti 1885 och Väddö den 26 juli 1890 (Ent. tidskr. *15*: 96).

Cidaria didymata, L., *v. ochroleucata*, AURIV. Av denna varietet, enligt »Nordens fjärilar» funnen endast av mig i Uppland och i södra Finland av E. REUTER, har jag nu i min samling tre exemplar, tagna i Spånga den 22 juli 1889, på Väddö den 27 juli 1890 och vid Vaxholm den 31 juli 1893 (Ent. tidskr. *15*: 96).

Cidaria fluctuata, L. Ett och annat exemplar har ända till 5 fullt tydliga mörka tvärlinjer på bakvingarna. — 2 ♀♀ från Stockholm och Vaxholm hava mittfältet mörkt även i fälten 1 a och 1 b och tillhöra alltså *ab. neapolisata*, MILL. Spännvidd 20—25‴.

Cidaria montanata, BKH. Spännvidd 25—30‴.

V. lapponica, STGR. En ♂ från Jämtland håller ända till 30‴ mellan vingspetsarna, en annan ♂ från samma trakt 24‴. Mindre storlek synes alltså icke vara utmärkande för denna varietet.

Cidaria quadrifasciaria, CL., skall enligt artbeskrivningar hava våglinjen vitaktig, otydlig. Ett av mina exemplar, en ♀, har emellertid den ljusa våglinjen synnerligen tydlig, jämnt sicksackformig och sammanhängande på alla vingarna, å framvingarne utefter *hela* insidan begränsad av mörkbrunt, mörkast dock i fälten 4 och 5. Även bland mina *v. thedenii*, LPA, med sin entonigt ockragula färg utanför framvingens mittfält, finnes en ♀, som har våglinjen ganska tydlig över alla vingarnas hela bredd. Varieteten har jag funnit vid Spånga, Vaxholm och på Värmdö.

Cidaria suffumata, HB., förekom 1893 i juni tämligen allmänt vid Vaxholm. I övrigt har jag funnit blott ett exem-

plar vid Rosersberg (Ent. tidskr. *9:* 18). Spännvidd 26—34‴.

Cidaria dilutata, BKH *(nebulata,* THNBG). Spännvidd 27—37‴.

Cidaria sociata, BKH., uppträdde i Uppland och Södermanland även med höstgeneration.

Cidaria unangulata, HAW. Denna mycket sällsynta och vackra art har jag lyckats få vid Rosersberg i juli 1887, ♀. En ♂ har jag från Hälsingland. W. MEVES fann 1881 ett exemplar vid Stockholm (Ent. tidskr. *5, 72*).

Cidaria lugubrata, STGR. De 4 exemplar jag äger från Hälsingland och Stockholm hava alla det vita bandet i framvingens yttre mellanfält genomdraget i mitten av en fullt tydlig, fin, tandad mörk linje av grundens färg. De likna alltså, enligt vanliga beskrivningar, i detta avseende *C. hastatata,* L., men bakvingens 5:e ribbas ställning häver alla tvivel om arten. Saknaden av denna linje kan alltså icke uppställas såsom karaktär för arten. Möjligen är det delade bandet utmärkande för *lugubratas* nordiska form? En annan skillnad mellan sagda två arter, som uppgives i »Nordens fjärilar», nämligen storlek och form av klaffsäckens öppning, synes ej heller vara konstant, den förekommer liten och äggrund eller stor och trekantig hos båda arterna, vilket möjligen torde bero på svendom eller biläger.

Cidaria hastata, L. En ♀ från Hälsingland, den 20 juni 1890, är något avvikande i så måtto, att ej blott det vita bandet i framvingens yttre mellanfält saknar all antydan av den svarta punktraden med undantag blott av en liten punkt i framkanten, utan även, att sagda tvärband i fälten 4 och 5 inträanger till helt nära tvärribban, bakom vilken de två vita kanalerna sammansmälta och utvidga sig till en tämligen stor vit fläck, ävensom att samma band i det breda fältet 1 b sträcker sig nästan in till inre mellanfältets vita tvärband, skilt därifrån endast genom en smal linje.

Cid. hastata, v. subhastata, NOLCK. Utom exemplar av denna nordiska form från Lappland, Jämtland och Hälsingland har jag en ♀ från Rådmansö 1884 (Ent. tidskr. 7: 104), en ♀ från Spånga 1888 och en ♀ från Norrköping 1883. Den från Spånga med brett, i fältet 3 med den trekantiga vita

fläcken i våglinjen sammanhängande vitt tvärband och med svarta punkter även i bakvingarnas vita band synes representera en övergång mellan huvudformen och denna varietet; dess spännvidd är 24‴.

Cidaria luctuata, HB. Denna art, vars utbredning enligt »Nordens fjärilar» inom de nordiska länderna säges vara ej fullt utredd, har jag fångat vid Spånga, Rosersberg samt en hel del vid Södertälje. Med behörigt aktgivande på 5:e ribbans ställning å bakvingen samt bakkroppens teckning bör varje förväxling med hastata eller tristata lätt kunna undvikas. Däremot är den vita fläcken på framvingarnas mittfält innanför diskpunkten ingalunda konstant.

Cidaria pupillata, THNBG. Det av mig vid Rosersberg den 22 juni 1887 tagna, i Ent. tidskr *9:* 27 beskrivna och i »Nordens fjärilar» omförmälda exemplaret, som överlämnats till Riksmuseum, avviker något från artbeskrivningarna i det avseende, att våglinjer saknas, vilket ger fjäriln ett mindre vanligt utseende och var den egentliga orsaken till att den tillvaratogs och ej åter utsläpptes ur håven. Arten lär även vara funnen av D. LJUNGDAL vid Mellösa i Södermanland år 1906 (Ent. tidskr. *32:* 126).

Cidaria alchemillata, L. Spännvidd 17—20‴.

Cidaria unifasciata, HW. Av denna ytterst sällsynta art lyckades jag fånga en ♂ vid Rådmansö den 15 juli 1885 (Ent. tidskr. *9:* 18).

Cidaria albulata, SCHIFF., *v. dissoluta,* STRAND (Ent. tidskr. *33:* 97). Denna på alla vingarna gulgråa, tämligen entoniga varietet fångade jag den 1 augusti 1892 i Åre (Jämtland), en ♀. Förut ägde jag en ♀ från Enafors (Jmtl.), tagen den 19 juli 1887.

Cidaria (Hydrelia) candidata, SCHIFF. Mina 8 exemplar variera i spännvidd endast mellan 15—18‴ (enligt »Nordens fjärilar» 18—20‴).

Cidaria flavofasciata, THNBG. Spännvidd ned till endast 21‴. Från Stockholm.

Cidaria (Comptogramma) bilineata, L. En ♀ från Värmdö av den 24 juli 1897 har å framvingarna hela mittfältet jämte en del av yttre mellanfältet gulaktigt svartbrunt, med undantag blott av framkanten framom ribban 7 och i fältets mitt

ett helt smalt, ljusgult tvärband, som nästan avbrytes i fält 1 b och 2. Den bruna färgen övertäcker de eljest vita tvärlinjerna på ömse sidor om mittfältet, så att de äro synliga endast vid framkanten. Den torde förtjäna namnet *ab. fuscofasciata*. — Artens spännvidd 22—27'''.

Cidarta sordidata, F. Ingen annan av våra mätare torde till den grad variera som denna art. Bland det hundratal jag tagit (Ent. tidskr. *9:* 32) finnas ej många exemplar, som fullkomligt likna varandra. Bland min rika fångst förekomma naturligt nog många exemplar av *v. fuscoundata*, DON. och *ab. infuscata*, STGR, vilka ju icke synas vara lokalformer, utan förekomma om varandra jämte huvudformen och sinsemellan visa tydliga övergångar. Spännvidden har jag funnit vara 24—72'''. Huvudformen synes i Uppland vara mindre allmän än *fuscoundata*, även om man till densamma hänför varje exemplar, som har någon tillstymmelse till grönt, vare sig ljusgrönt, mossgrönt, eller grått eller brunt med dragning åt grönt, även om denna färg inskränker sig till någon ljus fläck innanför våglinjen.

Vid två egendomliga och sällsynta former skulle jag emellertid vilja fästa uppmärksamheten.

Den ena är ljust rostbrun över alla vingfälten, av framvingens tvärteckningar framträder tydligt den inre dubbla tvärlinjen såsom ett smalt svartaktigt band, varemot de övriga endast markeras med korta svarta streck i framkanten, den yttre tvärlinjen stundom dock skönjbar till vingens mitt. Den svarta tandade våglinjen är dock starkt markerad över hela vingens bredd, och omedelbart innanför denna löper genom fält 1 b—6 ett vitt tvärband, utåt skarpt tandat, i fält 3 bredast och mot framkanten i fält 7 avskuret genom ett kort och tjockt, svart långsstreck. Detta vita band i förening med den ljust rostbruna, entoniga grundfärgen ger denna form ett karakteristiskt utseende, som kunde uttryckas med namnet *ab. lucifasciata*. Jag har 3 exemplar, nämligen ♂ och ♀ från Rosersberg den 18 och 30 juli 1887, samt ♀ från Stockholm den 21 juni 1886.

Den andra formen, representerad av en ♂ från Rosersberg den 31 juli 1887, har utanför framvingens tvärribba en stor cirkelrund, gråvit fläck, som runtom — även baktill —

inneslutes av en sammanhängande svart ring. Mot framkanten tangeras denna fläck av en något mindre, rund, ävenledes svartbegränsad dylik, som av framkanten avskäres till en öppen halvcirkel. Exemplaret har för övrigt en blekt gråvit, entonig grundfärg med otydliga teckningar. Formen kunde kallas *ab. monetata*.

Cidaria corylata, THNBG. Spännvidd 21—29'''. En ♂, kläckt 1894 ur larv från Vaxholm, och en ♀, fångad vid Baldersnäs i Dalsland den 30 juni 1883, hava framvingarnas eljest mörkbruna teckningar ljusgråa, föga framträdande på den gråvita grunden. Den kunde benämnas *ab. glaucata*.

Cidaria (Pelurga) comitata, L. Spännvidd 25—29'''. En ♂ från Vaxholm 1893 har samma ljusa grundfärg som honorna. — Två väl bibehållna ♂♂, fångade vid Södertälje den 6 och 9 juli 1914, hava alla vingarnes grundfärg matt silvergrå i stället för ockragul; sistnämnda färg återfinnes blott på huvud, halskrage och bakkroppens två första segment. Dessutom äro exemplaren jämförelsevis små, blott 24'''. Denna ganska avvikande form kunde kanske benämnas *ab. argentata*.

Cidaria (Horisma) tersata, L. Spännvidd 23—31''', flygtid juni—juli, åtminstone i Uppland och Södermanland.

Eupithecia sinuosaria, EVERSM., denna från östra Sibirien hit invandrade art, förekom tämligen allmänt åren 1912—14 vid Södertälje. Flygtid juni—juli, spännvidd 19—22'''.

Auszug.

(Fortsetzung von Jahrg. 1914, S. 43.)

Zonosoma pendularia, CL. Ein ♂, 1895 gezogen aus einer Raupe von Vaxholm, dessen Grundfarbe etwas ins Gelbliche zieht, vermisst alle Zeichnungen ausser einer schwachen Andeutung der ringförmigen Mittelflecke auf allen Flügeln und den schwarzen Punkten des Aussenrandes. Diese Form könnte *ab. inpictaria* genannt werden.

Pellonia vibicaria, CL. Ein gefangenes ♂ von Värmdö gleicht im übrigen der Hauptform, zeigt aber die merkliche Abweichung, dass die mittlere rote Querlinie, die sonst einen weiten Bogen ausserhalb des Mittel-

flecks beschreibt, anstatt dessen in gerader Linie quer über diesen Fleck zieht. Ich erlaube mir diese Form *ab. rectilinearia* zu nennen.

Cabera pusaria, L. Ein ♀, gefangen bei Vaxholm, zeigt auf beiden Flügelpaaren keine Spur von Querlinien, weshalb es wohl *ab. inornaria* genannt werden könnte.

Cabera exanthemata, Sc. Eine auf Värmdö gefangene Form unterscheidet sich auffällig von der gewöhnlichen durch bedeutend dunklere braune Bestäubung. Ausserdem besteht die Zeichnung auf sowohl Vorder- wie Hinterflügeln aus nur zwei sich hervorhebenden gelbbraunen Querbinden, von denen die innere am breitesten ist und durch Verschmelzung der inneren Querlinie mit der Mittellinie entstanden zu sein scheint. Auch machen die Vorderflügel einen etwas mehr abgerundeten Eindruck als bei der Hauptform. Diese Form steht also gewissermassen im selben Verhältnis zur Hauptform wie *v. rotundaria*, Hw., zu *Cab. pusaria*. Ich möchte sie *ab. bistriaria* nennen.

Hybernia defoliaria, Cl. Zwischen der Hauptform und deren dunkler Abart *ab. holmgreni*, Lampa, fand ich bei Stockholm eine Übergangsform. Sie ist fast eben so stark braunbestäubt wie letztere, hat aber auf den Vorderflügeln deutliche schwarze Querstreifen und Mittelmonde. Ich nenne sie *ab. intermedia*.

Eine in entgegengesetzter Richtung stark abweichende Form hat weisse Grundfarbe mit hier und dort sehr schwach gelblichem Anstrich, die bräunliche Bastäubung ist auf den äussersten Vorderrand beschränkt, die dunklen Querbänder der Vorderflügel sind breit, grauschwarz, die ganze »gewässerte Binde» und das Feld zwischen dem Wurzel- und inneren Querstreif ausfüllend, der Hinterleib hat gelbliche, schmale Querbänder auf grauschwarzem Grunde. Ich schlage den Namen *ab. viduaria* vor.

Unter den vielen von mir gefangenen Weibchen, deren flügelloser Körper gewöhnlich weissgelb mit schwarzen Flecken ist, fand ich solche, die oben schwarzbraun oder schwarzgrau mit unbedeutenden helleren Flecken waren. Diese wären wohl der *ab. holmgreni* oder *ab. intermedia* zuzuführen, Ein ♀ war oben überwiegend weisslich mit nur *einer* Reihe scharf markierter schwarzer Flecke mitten auf dem Rücken, und könnte zu *ab. viduaria* gerechnet werden.

Amphidasis betularius, L. Ein ♂ von Värmdö hat die Vorderflügel so stark schwarzbestäubt, dass in deren inneren Hälfte nur kleine Flecke, besonders am Innenrande, hell geblieben sind. Auch die Hinterflügel sind stärker als gewöhnlich bestäubt und zeigen eine markiert schwarze, zusammenhängende, winklich gebrochene, feine Querlinie hinter dem Mittelmond. Diese Form könnte *ab. nigricans* genannt werden.

Bupalus piniarius, L., *ab. flavescens*, B. White. Diese Form wird gewöhnlich als eine Aberration nur des Männchen beschrieben, mit gelben anstatt weissen Flecken in der Mitte der Flügel. Faktisch kommen aber auch unter den Weibchen zwei verschiedene Formen vor, die eine in der Flügelmitte dunkelgrau, die andere ockergelb. Mir scheint es deshalb am

natürlichsten, dass jene der Hauptform und diese dem *flavescens* zugetheilt werden, wodurch das Coelibat des *flavescens* aufgehoben werden könnte.

Halia (Phasiana) clathrata, L. Aus Hälsingland habe ich eine Form erhalten, die ganz russfarbig ohne andere Zeichnungen ist als 4 kleiner weisser Punkte oder Flecke nahe dem Aussenrande des Vorderflügels und etwa 6 zerstreuter Punkte auf dem Hinterflügel. Die Franzen sind schwarz und weiss gescheckt. Ich möchte diese sehr auffällige Form *ab. aethiopissa* nennen.

Cheimatobia brumata, L., und *boreata*, Hb. Was die Weibchen dieser zwei Arten anbelangt scheint in der Litteratur eine gewisse Confusion zu herrschen, indem sie mit einander verwechselt sein müssen. Die von *brumata* werden meistens als grösser mit verhältnismässig langen Flügelstummeln beschrieben, die von *boreata* dagegen als kleiner mit kürzeren Flügelstummeln. In Wirklichkeit ist es aber gerade umgekehrt. Durch Fang einer recht grossen Anzahl beider Arten, *boreata* meistens *in copula*, konnte ich dieses mit voller Gewissheit feststellen. Die Länge der Vorderflügel der *boreata* betrug 5—6 mm., die der *brumata* dagegen höchstens 2,5 mm., alles ohne die langen Franzen. Zu demselben Resultat ist auch Dr. J. Peyron auf anderem Wege, nämlich durch Zucht aus Eiern, gekommen, dargestellt in seinem ausführlichen, mit vorzüglichen Abbildungen versehenen Aufsatz in dieser Zeitschrift Jahrg. 18. S. 81—94.

Eucosmia certata, L., und *Triphosa dubitata*, St. Diese zwei Arten sind sich bekanntlich im Aussehen ungemein ähnlich. Liegt indessen ein ♂ vor, kann man es ja ohne Schwierigkeit richtig bestimmen, indem *T. dubitata* breite Analklappen mit eliptisch gerundeter Spitze besitzt, die am oberen Rande mit kurzem, nach innen gebogenem Dorn und unten mit einem geraden, dem unteren Rande entlang laufenden Dorn versehen sind, wogegen die Klappen bei *E. certata* in einen Sack verhüllt sind. Da aber bei den Weibchen diese Organe fehlen, wird die Sache schon schwieriger. Durch Auffinden einer grossen Anzahl Raupen der *certata* auf Värmdö — dieser Falter war vorher nur vom südlichsten Schweden bekannt — und deren Zucht erbot sich mir die Gelegenheit die Variationen der daraus entwickelten Falter näher zu untersuchen, und ergab sich daraus, dass die sonst als Merkmale angegebenen Zeichen, als Grundfarbe, Deutlichkeit der Querlinien der Hinterflügel, Stärke der Zähnung der letzteren, Füllung der Querstreifen der Vorderflügel u. s. w. nicht konstant seien. Dahingegen aber glaube ich als konstanten Unterschied zwischen besagten zwei Arten gefunden zu haben, dass *certatas* äusserer Querstreif des Vorderflügels zwischen den Rippen 1 b und 4 fast ganz gerade ist, ohne Bogen, wogegen derselbe bei *dubitata* dort aus ziemlich hohen, nach aussen gewölbten Bogen, einer in jeder Zelle, besteht. Einen guten Unterschied bilden allerdings auch die Mittelmonde aller Flügel, indem sie auf der Unterseite bei *certata* stärker entwickelt sind als bei *dubitata*. Da aber dieses Kennzeichen nur relativ ist, werden zur sicheren Bestimmung Vergleichsobjekte nötig sein.

Es sei noch bemerkt, dass die Raupen der *certata* nur Nachts in Bewegung waren, Tags über dagegen zwischen zwei platt auf einander fest gesponnenen Blättern in krummer Haltung ruhten.

Lygris testata, L. Eine in 4 Exemplaren an verschiedenen Orten erhaltene Form unterscheidet sich von der gewöhnlichen durch gänzlichen Mangel des veilchengrauen Anstrichs. Diese im Aussehen sehr abweichende gelbe Form wäre wohl *ab. citrinata* zu nennen.

Eine andere Abart, von Södertälje, macht dagegen einen ungewöhnlich dunklen Eindruck durch starke bräunliche Bestäubung aller Flügel, mit Ausnahme nur eines schmalen rötlichen Strichs am Vorderrande entlang von der Wurzel bis zum äusseren Querstreif. Könnte wohl *ab. fuscata* genannt werden.

Cidaria (*Comptogramma*) *bilineata*, L. Ein ♀ von Värmdö hat das ganze Mittelfeld und einen Teil der gewässerten Binde gelblich schwarzbraun, nur mit Ausnahme des Vorderrandes vor der Rippe 7 und in der Mitte des Mittelfeldes, in welcher ein ganz schmaler hellgelber Querstreif steht, der in den Zellen 1 b und 2 fast unterbrochen ist. Die dunkelbraune Farbe bedeckt die sonst weissen Querlinien zu beiden Seiten des Mittelfeldes, so dass dieselben nur am Vorderrande sichtbar sind. Diese Form könnte den Namen *ab. fuscofasciata* verdienen.

Cidaria sordidata, Fr. Unter den etwa 100 von mir gefangenen Stücken dieser veränderlichen Art fand ich zwei eigentümliche und seltene Formen, die ich hier beschreiben möchte.

Die eine ist hell rostbraun in allen Flügelfeldern, von den Querzeichnungen der Vorderflügel tritt deutlich der innere doppelte Querstreif als ein schmales schwärzliches Band hervor, wogegen die übrigen Zeichnungen nur durch kurze schwarze Striche am Vorderrande markiert sind. Die schwarze, gezähnte Wellenlinie ist jedoch stark hervortretend über die ganze Breite des Flügels, und unmittelbar innerhalb derselben läuft durch die Zellen 1 b—6 ein weisses, nach aussen scharf gezähntes Querband, welches in Zelle 3 am breitesten ist und gegen den Vorderrand in Zelle 7 durch einen kurzen, dicken, schwarzen Längsstrich abgeschnitten wird. Dieses weisse Band im Verein mit der hell rostbraunen, eintönigen Grundfarbe giebt dieser Form, von der ich mehrere Stücke fand, ein sehr charakteristisches Aussehen, das durch *ab. lucifasciata* bezeichnet werden könnte.

Die andere Form, von der ich nur ein Stück fand, zeigt oben auf dem Vorderflügel ausserhalb des Querastes einen grossen, zirkelrunden, grauweissen, von einem schwarzen, zusammenhängenden Ring umgebenen Fleck. Vorn wird derselbe von einem etwas kleineren, ebenfalls schwarzumgrenzten Fleck tangiert, der vom Vorderrande zu einem offenenen Halbzirkel abgeschnitten ist. Dieses Stück hat sonst eine bleich grauweisse, eintönige Grundfarbe und undeutliche Zeichnungen. Ich schlage den Namen *ab. monetata* vor.

Cidaria corylata, Thnbg. Ein gezüchtetes ♂ und ein gefangenes ♀ haben die sonst dunkelbraunen Zeichnungen hellgrau, wenig hervortretend auf dem grauweissen Grunde. Diese Abart könnte *ab. glaucata* genannt werden.

Cidaria (*Pelurga*) *comitata*. L. Zwei gut erhaltene ♂♂, gefangen bei Södertälje im Juli 1914, haben die Grundfarbe aller Flügel matt silbergrau

anstatt ockergelb; letztere Farbe findet sich nur an Kopf, Halskragen und den zwei ersten Segmenten des Hinterkörpers. Ausserdem sind die Stücke verhältnissmässig klein, nur 24'''. Diese recht abweichende Form könnte wohl *ab. argentata* genannt werden.

Eupithecia sinuosaria, EVERSM. Diese aus Ost-Sibirien hier eingebürgerte Art kam 1912—14 im Juni und Juli ziemlich häufig bei Södertälje vor.
